

esetén ne lépünk túl a rongált szakaszon mert nem valószínű, hogy korlátozott látás esetén visszafelé is megtaláljuk a helyes utat.
A felkavart vízben haladjunk óvatosan, kellő távolságra az előttünk haladótól.

A Hajnóczy József barlangkutató csoport 1979. évi
jelentése

Varga Csaba

Az 1979. évi táborunkat - sorrendben a XVII.-et - 1979. július 14. és 30. között rendeztük a Dél-Bükk Odorvár hegyének nyergében.

A tábor munkájában részt vett 24 jelenlegi és 8 volt diákunk. Jelentősen segítette munkánkat Hetényi Miklós, az OSC barlangkutatója, aki egy hétig volt táborunk résztvevője.

A tábor ideje alatt végrehajtottunk 12 leszállást, átlagosan 16 fővel. Az átlagos lenttartózkodás - tekintettel a résztvevők korára - 6 óra volt. Így összesen 1152 órát töltöttünk a föld alatt. Persze ennek nem kis hányadát a munkahelyek megközelítése adja. Ezt leszámítva kb. 600 órát tesz ki az az időtartam, mely alatt aktív feltáró tevékenységet végeztünk.

Az 1979. évi munkatervünk A-1. pontjában foglaltak szerint három helyen dolgoztunk um.:

- a Galéria ÉK.-i végénél, a Hir-likban,
- a Galéria Ny-i végénél, az Ácsolat fölött és a
- Hajnóczy bg. legmélyebb pontján /-117 m-/.

A biológus csoportunk a munkatervnek megfelelően /B.-1./ végezte tevékenységét.

A-1. Miklós Gábor 1978. évi légáramlás-vizsgálatai - lásd az 1978. évi jelentést - adták az alapot, hogy 1979-ben bontsunk a Hir-likban. E megfigyelések arra derítették fényt, hogy a Hir-lik erősen szellőztet a Galéria felé.

Bár korábban - 1974-ben - már próbálkoztunk itt a továbbjutással, de az akkori kísérletünk majdnem kellemetlenül végződött, ugyanis legvékonyabb társunk - Hir János /innen a név: Hir-lik/ - úgy beszorult, hogy csak hosszabb ideig tartó munkával sikerült megszabadítani szorult helyzetéből.

Annak elkerülésére, hogy '79-ben ilyen problémánk ne legyen Hodos L., Kondor I., Szilák L. VII. 16-án hozzáláttak a bejárat szakasz tágitásához. Ez a munka nem ment könnyen, mivel szálban álló sziklát kellett faragni.

Három napi kemény munkával sikerült járhatóvá tenni a szűkületet. Így kerülhetett sor 1979. VII. 19-én az első bejárásra. A külső biztosítók Hodos L. és Szilák L. voltak, majd később csatlakozott hozzájuk Baráth B. Kondor István, Tóth Imre és Szücs Imre jutottak be először az új részbe. Kondor I. biztosított a szűkületet követő első kürtőnél, majd annak aljáról Szücs I. és Tóth I. mentek tovább, egészen az új rész akkor bejárható végéig.

Az új rész leírása

Egy kb. 40° lejtésű, közel ováli Ø-ű, mintegy 5,5 m hosszú járattal kezdődik az új rész. E járat elejét kellett kitágítani a bejutáshoz. Ez a szűk kuszoda vezet az első kürtőhöz, melynek meredeksége -78°, hossza 8,3 m. Cseppkövekkel, cseppköves lefolyásokkal szerényen díszített rész, melyeket a hágcsón való ereszkedés közben lehet szemügyre venni. A kürtő alja kis teremmé szélesedik, kb. 8 m hosszú, szélessége 1-1,5 m. Egyik oldalfülkájában egyedi szépségű drapéria található, rajta vízszintes bordázottság. A kürtő alját morzsalékos vörösgyag borítja.

Egy kb. 45°-os emelkedésű repedésben lehet továbbmenni, melyet egy rá közel merőleges repedés harántol néhány m után. A folytatás irányát ez a repedés határozza meg. Innen kimászva jutunk az új rész egyik legnagyobb termébe, a "Potyogósba". Hossza 15 m, szélessége 8 m, magassága 4-5 m között van. A terem lejtése kb. 40°.

Ez a barlangszakasz meglehetősen eltérő arculatot mutat a Hajnóczy-barlang eddig megismert részeitől. A befogadó kőzet vékony lemezes mészkő, melynek a beszivárgó víz hatására erősen csökkent az állékonysága olyannyira, hogy a főtébe akasztott lámpa mozogni kezdett, mikor tőle 3-4 m-re jelzést véstünk a falra. Előfordult, hogy kisebb-nagyobb kövek estek ki a főtéből! innen a név Potyogós.

A továbbjutás útja egy kb. 20°-os lejtésű, 35-40 cm "magas" lapos rész. Két réteglap elválásából képződött ez a kis kuszoda, melyből egy nem kevésbé szűk szorítón jutunk egy újabb részbe, ahol már fel lehet állni. Az erősen agyagos talajú teremben a mennyezetről szép cseppkövek lógnak, erősen agyagos szennyeződéssel borítva.

Ezután egy 70-120 cm széles, 1-2 m magas hasadókba érünk -"Mini-Galéria"-, melynek cseppkődiszei, kérgeződései a legszebbek az új részben, de korántsem olyan látványosak, mint a Galériáé.

A járat végén egy szűk nyíláson keresztül - és csak hágcsóval - lehet folytatni az utat. Egy újabb kürtő /10 m/ következik, mely hasonlóan a bejárat szakasznál lévőhöz, kérgeződéssel borított. Lemászva a hágcsón szépen kanyargó, vízjárta helyre jutunk. Az út egy kevésbé meredek járatba torkollik, viszont annak a vége meredeken szakad le az új rész eddigi - 1979 - végét jelző terembe. A terem méretei: hossz 9-10 m, szélesség 6-8 m.

Érdekes tapasztalatokat szereztek itt a második mérőcsoport tagjai: leereszkedve ebbe a terembe igen hideget éreztek a némelyikük fejfájásra panaszkodott. A lámpák is rákoncátlanokni kezdtek és az újragyújtás nem sikerült. Lehetséges, hogy csak pszichikai fáradtság okozta a kellemetlen tüneteket - a lámpák viselkedését kivéve -, mindenestre az 1980. évi táborunkban alaposabban megvizsgáljuk ezt a részt.

Az új rész adatai:

poligonmenti hossz: 188 m,

mélység, a Galéria 8-as pontjától: 56 m.

Folytattuk feltáró tevékenységünket a Galéria Ny-i végénél is. Itt átlagosan 3-5 fő dolgozott naponta, de a bontás veszélyessége miatt csak nagyobb lassan tudtunk haladni. A járat meredek emelkedése következtében csak óvatosan lehetett bontani az összecementálódott pala-mészkő törmeléket. Továbbra is az nehezíti a munkát, hogy a bontó jobbára a feje fölül bont, mivel arra megy a járat.

Bár lassabb ütemben tudtunk haladni, mint terveztük, de így is reménykeltő a kép. 1980-ban folytatjuk.

A barlang legmélyebb pontján tervezett továbbjutás ez évben nem sikerült, mivel az új rész feltárásához ki kellett szerelnünk az ott beépített hágcsókat. Így mindössze két alkalommal bontottuk a mélypontot /-117 m/ jelző agyagos eltömődésnél. Meglehetősen vizes itt az agyag, s ezért az a veszély is fennáll, hogy a már kitermelt agyag visszacsúszik, mivel a raktározást csak közvetlenül az eltömődés mellett tudjuk megoldani. E nehézségek ellenére nem tettünk le arról a szándékunkról, hogy a végére járjunk ennek az eltömődésnek. 1980-ban ezt a munkát is folytatjuk.

A-2. Az új rész első bejárását követően került sor, 1979.VII.23-24-én az alappoligon felvételére. A mérés zsinór mellett történt bányászkompasszal és lejtőszögmérővel. A pontok jelölése falra vésett X-kel történt. Mintegy 16 órás /2x8/ munkával sikerült elkészíteni a felvételt. Az első napon Baráth B., Domján J., Szilák L. és Varga Cs. végezték a felmérést, míg a második napon Baráth B., Szilák L., Gémes K. és Városi J., valamint Seres I.

A felvett adatok alapján készítették el az alappoligon mellékelte térképét Gémes K., Kocsis I. és Városi J.

Az új rész feltárásával és felmérésével tovább növekedett a Hajnóczy-barlang megismert hossza, így - meghaladva az 1 km-t - jelenlegi hossza: 1135 m /1979.VII.27./.

Klimamegfigyelések

A felszínen két társunk - Hirné, Fodor E. és Fekecs K. - a tábor időtartama alatt napi 7 ill. a második héten napi 9 alkalommal végeztek meteorológiai méréseket.

Mérték a száraz és a nedves hőmérsékletet Assman-féle aspirációs pszichrométerrel, a szélesebséget kanalas anemométerrel, szélirányt tájolóval és számították a relatív páratartalmat. Napi 3 alkalommal mérték a tábor környékén lévő 3 forrás víz hőmérsékletét, vízhozamát /10 perc/. A három forrás a következő volt: I. Zsilipes forrás, a II. és III. sz.-u források a táborból Bükkzsércre vezető út mellett vannak, a Mákszem D-i oldalán, mintegy 500-550 m-re a tábortól.

Az I.sz.-u forrás adatai között /lásd a táblázatot/ szerepel egy adat "z" jelzéssel. Ez arra vonatkozik, hogy a forrás vízhozamát két helyen mérték, s ez a "z" jelzésű a zuhany alatti mennyiséget jelenti.

Sajnos a várakozással ellentétben nem mondható túlzott sikeresnek a Zsilipes-forrás foglalása, mert bár nagyon szép lett a környék, de a "mosdóvízzel kirepült a gyermek is", ugyanis a korábbi 6-13 l/perces teljesítmény 1-2 l/percre esett vissza. Ennek ellenére köszönet az Erdőgazdaságnak a tereprendezésért és a táborban felállított esőbeállóért. Remélhetőleg 1980-ban sikerül visszaállítani az eredeti vízhozamot.

A biológus csoport munkája 1979-ben

A biológus csoport folytatta az elmúlt években megkezdett mérések sorozatát. Az ez évi táborban is 1979. július 17-től 27-ig mindennap 12 méréssorozatot végeztünk el három helyszínen:

a./ a csúcs alatt

b./ a szárító alatt

c./ a lakóbarlang mellett

Mértük a szél irányát és erősségét, a száraz és nedves hőmérsékletet, illetve vizsgáltuk a felhőzetet és a napsütést is. A kapott adatokból a relatív páratartalmat is kiszámítottuk. A "szeles" mérésekben lehet a legkevesebb összefüggést találni. A leggyakrabban délies szél fúj, de többször előfordult, hogy egy mérés alatt is megváltozott a szélirány. A szél erőssége is rendkívül sűrűn változott. A leggyakoribb szél erősség 20-50 m/perc

A hőmérséklet és a relatív páratartalom vizsgálatakor már nyilvánvaló szabályosság figyelhető meg. A hőmérséklet kb. 15-16 óráig emelkedik, majd csökken. A relatív páratartalom pedig 15-16 óráig csökken, majd emelkedik. Tehát általában a hőmérséklet emelkedésével a relatív páratartalom csökken. A csúcs alatt mért adatok szélsőségesebbek, szeszélyesebbek, amely valószínűleg a terület expozíciójának köszönhető.

A napsütés vizsgálatakor megfigyelhető, hogy leggyakrabban a reggeli órákban, illetve kora délután /14-15 óra/ süt a nap. Érdekes, hogy a felhőzet a késő délelőtti órákban érte el legmagasabb értékét.

Munkánk folyamán nemcsak meteorológiai vizsgálatokat végeztünk, hanem a mintaterületeket is gondosan tanulmányoztuk. Vizsgálataink központjában az endemikus magyar pikkelypáfrány /Geterach jvaorkaeenum/ állt. A mintaterületeket a következő szempontok szerint vizsgáltuk:

- a./ egyedszám
- b./ a hasadék iránya,
- c./ a hasadék hossza,
- d./ a hasadék szélessége,
- e./ a hasadék mélysége
- f./ a hasadék alakja
- g./ a sziklák minősége /padosság/
- h./ a lejtő dőlésszöge,
- i./ a lejtő védettsége,
- j./ a lejtő növénytakarója,

A pikkelypáfrányok szinte kizárólag hasadékokban élnek a mintaterületeken. A déli mintaterületeken kisebb volt a területegységre jutó egyedszám, mint az északin. Az északi terület példányai fejlettebbek, mint a délieké. A pikkelypáfrányok északon és délen egyaránt csak függőleges sziklafalak hasadékaiban élnek. A hasadékok szélessége 0,5 cm és 4 cm, mélysége általában 8 cm és 30 cm között változik. A pikkelypáfrányok elsősorban a védettebb hasadékokban, illetve hasadékok védettebb részén telepednek meg. Érdekes, hogy az északi sziklafalakon a mohákkal szoros kapcsolatban él. Táplálékát a vastag /4-5 cm-es/ mohatakaróból veszi fel. A vastag mohatakaróban élő magányos egyedek különösen fejlettek. Ez optimális tápanyagellátásukkal magyarázható. A mintaterület növénytakaróját is vizsgáltuk, a páfrányok közelében levő sziklagyepeken, sztyeppfoltokon Euphorbia, Plantago, Dianthus, Allium, Festuca stb. fajok virítanak. A tábor idején rendkívül kevés csepadék /8-10 mm/ esett. Ez a vizsgált időszak végén a pikkelypáfrányokon is látható volt. Leveli megbarnultak összepödrödtek, vastagon pikkelyszőrös oldalukat mutatták a külvilág felé. A tapasztalatok szerint azonban a növény eső után néhány órával újra feléled, és visszanyeri eredeti

formáját. Az Északi-középhegység területén ritka cserszömörös /Cotinus coggyria/ is megtalálható az Odorváron. A déli lejtőn levő egyedeket az idén is feltérképeztük. A tavalyhoz képest az elterjedési területe nem változott jelentősen.

	I.sz.munkaterület 45°-os déli lejtő, A kiálló sziklák miatt lépcsőszerű. A pp-ok a függőle- ges oldalakon levő hasadékokban él- nek. Északról vé- dett. A sziklákon elvéve mohák. A vizzintes padokon sztyeppfoltok. Ösz- szerepedezett szik- lafal.	II.sz.munkaterület 30°-os meredekségű DDNy-i lejtő.Kiseb- b függőleges falak és nagyobb víz- szintes padok ta- lálhatók. Egyes vizsgált repedések- nél sűrű kereszt- irányú hasadékok. Lépcsőzetes szerke- zetű. A sziklafal összetöredezett.	III.sz.munkaterület Meredek kb. 70°-os sziklafal. Észak fe- lől erdő D-ről az Odorvár mészköve, Ny-ről, ill. K-ről pedig sziklaszögelés- sel övezik. Vékonypa- dos mésző. Állandóan árnyékos. Mohával dú- san borított.
Egyedszám /db/	118	147	72
Terület /m ² /	14,21	21,31	7,48
Repedésszám /db/	7	7	9
Repedésszárhossz /cm/	933	519	401
Egységnyi terület- re eső egyedek száma /db/m ² /	8,304	6,898	9,626
Egységnyi repedés- eső egyedek sz. /db/cm/	0,1265	0,2832	0,1796
Egy repedésre jutó egyedek száma /db/	16,86	21	8
Területegységre eső átlagos repe- dés hosszúság /cm/m ² /	65,66	24,35	53,61

A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató csoport

1979. évi jelentése

Szikszai Tibor

Barlangkutatói és tudományos tevékenység

Csoportunk főleg feltáró tevékenységre specializálódott, de végez tudományos adatgyűjtő munkát is. Az elkövetkezendő időkben igyekszünk minél több barlangot és hozzátartozó területet feldolgozni /biológia,klíma, geológia stb./.

Feltáró tevékenységet az alábbi barlangokban végzünk.